

Talousvaliokunnan mietintö 29/1995 vp

Hallituksen esitys laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunta on lähettänyt 19 päivänä lokakuuta 1995 talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 161/1995 vp laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Valiokunta on saanut esityksestä perustuslakivaliokunnan eduskunnan määräyksen perusteella antaman lausunnon, joka on tämän mietinnön liitteenä (PeVL 19/1995 vp).

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Ben Rapinoja kauppa- ja teollisuusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Sten Palmgren oikeusministeriöstä, pääjohtaja Martti Enäjärvi ja kansainvälisten asiain koordinaattori Marjo Aalto-Setälä patentti- ja rekisterihallituksesta, patenttiasiamiehet Pia Hjelt ja Jukka Haimelin Suomen Patenttiasiamiesyhdistyksestä sekä lainopillinen asiamies Marja-Leena Mansala Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta.

Hallituksen esitys

Patenttilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset eurooppapatentista ja eurooppapatenttia koskevasta hakemuksesta. Eurooppapatentilla tarkoitetaan patenttia, jonka Euroopan patenttinvirasto on myöntänyt Euroopan patenttisopimuksen mukaisesti. Yhdellä hakemuksella on mahdollista saada patenttisuoja hakemuksessa nimetyissä Euroopan patenttisopimuksen jäsenvaltioissa.

Patenttilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset, jotka koskevat oikeudenkäynneissä toimivaltaista tuomioistuinta, lainvoimaisen tuomion täytäntönpantavuutta myös Suomessa, menetelmäpatentin käänteistä todistustaakkaa sekä pakkolupaa patentoidun keksinnön käyttämiseen. Esityksessä ehdotetaan lakiin tarvittavat muutokset, jonka jälkeen Suomi voi liittyä Euroopan patenttisopimukseen sekä saattaa Maailman kauppajärjestön perustamissopimukseen liittyvän TRIPS-sopimuksen patenttilainsäädännön osalta kansallisesti voimaan.

Esityksessä ehdotetaan Euroopan patenttisopimukseen liittymisen edellyttämät muutokset hyödyllisyysmallioikeudesta annettuun lakiin, maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annettuun lakiin ja oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annettuun lakiin.

Valiokunnan kannanotot

Patenttilaki

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa patenttilakiehdotuksen 70 h ja 70 n §:n säännöksiä täydennettäväksi mahdollisuudella käyttää patenttiasiakirjojen käännöksissä ruotsin kieltä, jos patentin hakijan tai patentinhaltijan oma kieli on ruotsi. Pykälistä edellinen koskee eurooppapatentin oikeusvaikutusta Suomessa ja jälkimmäinen Euroopan patenttivistä vireillä olevia patenttihakemuksia. Näin muutettuna lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Pääsääntönä on pidettävä, että asiakirjojen käännös annetaan suomen kielellä. Jos hakijan oma kieli, kuten hallitusmuodossa sanotaan, on ruotsi, voidaan käännös antaa myös ruotsin kielellä. Ulkomaisten hakijoiden ja patentinhaltijoiden tulisi pääsääntöisesti käyttää suomen kieltä, jotta patentti-informaatio leviäisi mahdollisimman laajasti.

Patenttiasiakirjojen kääntäminen aiheuttaa lisäkustannuksia. Käännöstyön ja kustannusten määrä riippuu siitä, missä laajuudessa asiakirjat on käännettävä. Valiokunta pitää tärkeänä, että käännöskustannukset pyritään minimoimaan patentoinnin kokonaiskustannusten pitämiseksi kohtuullisina. Hallituksen tulee seurata patenttiasiakirjojen käännöskustannusten kehittymistä, ja sen on annettava eduskunnalle tarpeelliset esitykset, jos ulkomaisten yritysten ruotsinkielisten patenttihakemusten määrä lisääntyy huomattavasti.

Hyödyllisyysmallilaki

Valiokunta ehdottaa hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lakiehdotuksen johtolauseeseen teknistä muutosta. Eduskunta on hyväksynyt 3.10.1995 (HE 47/1995 vp) saman lain 2 §:ään uuden momentin, joten nyt ehdotettu 4 momentti tulee 5 momentiksi.

Valiokunta ehdottaa, että laki maanpuolustukselle merkityksellisistä keksinnöistä annetun

lain muuttamisesta ja laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain muuttamisesta hyväksyttäisiin sellaisinaan.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että 3. ja 4. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.**Laki****patenttilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 1967 annetun patenttilain (550/67) 6 §:n 1 momentti, 45 §:n 1 momentti, 49 §, 65 §:n 1 momentin johdantokappale ja 71 a §:n 1 momentti, niistä 6 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 10 päivänä toukokuuta 1991 annetussa laissa (801/91) ja 71 a §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 10 päivänä toukokuuta 1985 annetussa laissa (387/85), sekä

lisätään lakiin uusi 57 a § ja 65 §:ään uusi 2—3 momentti sekä lakiin uusi 65 a § ja 9 b luku, seuraavasti:

6, 45, 49, 57 a, 65 ja 65 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

9 b luku.

Eurooppapatentti ja eurooppapatenttia koskeva hakemus

70 f ja 70 g §
(Kuten hallituksen esityksessä)

70 h §

Eurooppapatentilla ei ole oikeusvaikutusta Suomessa, jollei hakija tai patentinhaltija määräajassa ole antanut patenttiviranomaiselle suomenkielistä käännöstä patentin myöntämisen perusteena olevista asiakirjoista ja suorittanut vahvistettua käännöksen julkaisumaksua siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. *Jos hakijan tai patentinhaltijan oma kieli on ruotsi, voi käännös kuitenkin olla ruotsinkielinen.* Jos Euroopan patenttivirus on päättänyt, että eurooppapatentti pidetään voimassa muutetussa muodossa, koskee edellä sanottu myös asiakirjoja muutetussa muodossa.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos käännös on annettu ja käännöksen julkaisumaksu suoritettu määräajassa ja Euroopan

patenttivirus on kuuluttanut patentin myöntämisestä tai päätöksestä pitää patentti voimassa muutetussa muodossa, patenttiviranomaisen tulee kuuluttaa tästä viipymättä *suomen ja ruotsin kielellä*. Patenttiviranomaisen tulee niin pian kuin mahdollista pitää yleisön saatavana käännöksen jäljennöksiä. Patenttiviranomaisen on huolehdittava siitä, että eurooppapatentin patenttivaatimukset ovat tarvittaessa saatavilla (*poist.*) *suomen ja ruotsin kielellä*.

70 i—70 m §
(Kuten hallituksen esityksessä)

70 n §

Jos eurooppapatenttia koskeva hakemus on julkaistu Euroopan patenttisopimuksen 93 artiklan mukaisesti ja julkaistujen patenttivaatimusten suomenkielinen käännös on annettu patenttiviranomaiselle, patenttiviranomaisen tulee pitää käännös yleisön saatavana ja kuuluttaa tästä viipymättä *suomen ja ruotsin kielellä*. *Jos hakijan oma kieli on ruotsi, voidaan käännös kuitenkin antaa ruotsin kielellä.* Patenttiviranomaisen on huolehdittava siitä, että julkaistut patenttivaatimukset ovat tarvittaessa saatavilla (*poist.*) *suomen ja ruotsin kielellä*.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

70 o—70 s ja 71 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hyödyllisyysmallioikeudesta 10 päivänä toukokuuta 1991 annetun lain (800/91) 5 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 momentti, sekä
lisätään lain 2 §:ään uusi 5 momentti ja lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

2, 5, 8 a ja 30 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Hämäläinen,
varapuheenjohtaja Kääriäinen sekä jäsenet Aal-

tonen, Aura, Immonen, M. Korhonen, Kuosma-
nen, Luhtanen, Partanen, Piha, Rehn, Rosen-
dahl, Salo, Smeds ja Soininvaara.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Lausunto 19/1995 vp
Hallituksen esitys 161/1995 vp

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 19 päivänä loka-kuuta 1995 hallituksen esityksen 161/1995 vp laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Ben Rapinoja kauppa- ja teollisuusministeriöstä, kansliapäällikkö Kirsti Rissanen ja lainsäädäntöneuvos Sten Palmgren oikeusministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, oikeustieteen tohtori Ora Meres-Wuori ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltävään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotettavat muutokset perustuvat pääsääntöisesti Euroopan patenttisopimuksen määräyksiin. Muutokset ovat välttämättömiä Suomen liittymiseksi sopimukseen. Patenttilaissa säädettäisiin toimivaltaisesta tuomioistuintesta eurooppapatenttia koskevissa oikeudenkäynneissä ja eurooppapatenttia koskevien tuomioiden täytäntöönpantavuudesta sekä eurooppapatenttia koskevasta hakemusmenettelystä ja sen myöntämisestä ja voimaansaattamisesta.

Euroopan patenttisopimukseen liittyminen merkitsisi, että patentinhakija voi hakea myös Suomea koskevaa eurooppapatenttia Euroopan patenttinvirastosta. Eurooppapatentin voimaansaattamisen edellytyksenä Suomessa olisi, että patentin suomenkielinen käännös toimitetaan patentti- ja rekisterihallitukselle.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Esityksen kytkennät Maailman kauppajärjestön perustamisopimukseen liittyvään TRIPS-sopimukseen merkitsevät sitä, että lakien tulisi tulla voimaan 1.1.1996.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa mainitaan, että kun Euroopan patenttisopimus ei anna mahdollisuutta vaatia eurooppapatenttia koskevien asiakirjojen käännöksiä suomeksi ja ruotsiksi, niin joudutaan hallitusmuodon 14 §:n kannalta tulkinnanvaraiseen ratkaisuun. Tästä syystä on pidetty tarpeellisena hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Patenttilakiehdotuksen eurooppapatenttia koskeva 9 b luku on valtiosääntöoikeudellisesti huomion arvoinen, koska Euroopan patenttinvirasto voi myöntää eurooppapatentin Suomea koskevana ja tällä sekä viraston muillakin toimenpiteillä on Suomessa valtiosisäisiä oikeusvaikutuksia. Tällaisen toimivaltajärjestelyn voidaan ymmärtää sivuavan hallitusmuodon 1 ja 2 §:ää, joskaan valtiosisäisen oikeusvaikutuksen tunnustaminen toisen valtion viranomaisen tai kansainvälisen järjestön toimielimen päätökselle ei lähtökohtaisesti eli jo menettelytyyppinä sinänsä ole ristiriidassa valtiosääntöön sisältyvän suvereniteettivaatimuksen kanssa.

Euroopan patenttinviraston toimivalta koskee patenttiasioita. Keksintöjen merkitys ylittää monesti kansalliset rajat, minkä vuoksi on ymmärrettävää ja tavoiteltavaa, että niiden patentoimista varten on olemassa yksittäistä valtiota laajempi alue ja että tällä alueella viranomaistoimivalta kuuluu erityiselle toimielimelle. Euroopan patenttinviraston ja suomalaisen patenttinviranomaisen toimivaltasuhteet olisi järjestetty patenttiasioiden luonteen kannalta tavanomaisena pidettävällä tavalla. Valiokunta katsoo, ettei Euroopan patenttinviraston toimivallan hyväksymisessä esillä olevan asiaryhmän erityisluonteen vuoksi ole kysymys perustuslain vastaisesta toimivallan siirrosta kansainvälisen järjestön toimielimelle.

Patenttilakiehdotuksen 70 h §:n 1 momentin mukaan eurooppapatentilla ei ole oikeusvaikutusta Suomessa, jollei hakija tai patentinhaltija ole antanut patenttinviranomaiselle suomenkielisen

tä käännöstä patentin myöntämisen perusteena olevista asiakirjoista. Pykälän 3 momentin perusteella patenttiviranomaisen on huolehdittava, että eurooppapatentin patenttivaatimukset ovat tarvittaessa saatavilla myös ruotsin kielellä.

Hallitusmuodon 14 §:n 2 momentin mukaan lailla turvataan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Tämän perustuslainsäädännön kannalta on olennaista, että 70 h § estää ruotsinkielistä hakijaa tai patentinhaltijaa käyttämästä suomalaisessa viranomaisessa omaa kieltään. Tällainen sääntely on ristiriidassa perustuslain kanssa (ks. myös PeVL 1/1967 vp). Ristiriita on kuitenkin poistettavissa lisäämällä pykälän 1 momenttiin esimerkiksi seuraava virke: ”Jos hakijan tai patentinhaltijan oma kieli on ruotsi, voi käännös kuitenkin olla ruotsinkielinen.” Ulkomaalainen yhtiö voisi näin jättää ruotsinkielisen käännöksen, mikäli sen pöytäkirjakieli on ruotsi; tytäryhtiöllä tätä mahdollisuutta ei olisi, jos emoyhtiön kieli on muu kuin ruotsi. Vastaavaan tapaan olisi muutettava myös pykälän 3 momenttia ja 70 n §:ää.

Euroopan patenttisopimuksen 65 artiklan mukaan jäsenvaltiot, joissa on useampi kuin yksi virallinen kieli, voivat vaatia käännöstä jollain maan virallisista kielistä tai niistä määrätyllä yhdellä kielellä. Sopimus ei siten edellytä tässä kysymyksessä esityksen mukaista, edellä perustuslain vastaiseksi todettua ratkaisua, vaan sallisi

myös vaihtoehdon, joka vastaisi hallitusmuodon 14 §:n 2 momenttia. Näin muodoin edellä todettu ristiriita perustuslain kanssa ei aiheudu kansainvälisestä sopimuksesta, vaan johtaa valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n eikä 69 §:n soveltamiseen.

Ehdotetut muutokset ovat esityksen mukaan välttämättömiä Suomen liittymiseksi Euroopan patenttisopimukseen. Lisäksi esitykseen sisältyvät TRIPS-sopimuksen edellyttämät patenttilain muutokset. Näistä TRIPS-sopimus on hyväksytty eduskunnassa osana Maailman kauppajärjestön perustamissopimusta. Euroopan patenttisopimuksen hyväksymistä koskevaa pontta ei, kuten ei itse sopimustekstiäkään, sisälly käsiteltävään olevaan esitykseen. Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että asiasisältöisiä voimaansaatamislakeja käytettäessä myös sopimuksen hyväksymisestä päätetään nimenomaisesti eduskunnassa (vrt. UaVL 2/1987 vp).

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että 2.—4. lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että 1. lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, jollei valiokunnan siitä tekemää valtiosääntöoikeudellista huomautusta oteta asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Håkämies, varapuheenjohtaja J. Koskinen, jäsenet Helle, Kor-

keaoja, H. Koskinen, Kurola, J. Leppänen, Prusti, Puhjo ja Veteläinen sekä varajäsenet Juurola ja Kuosmanen.

